

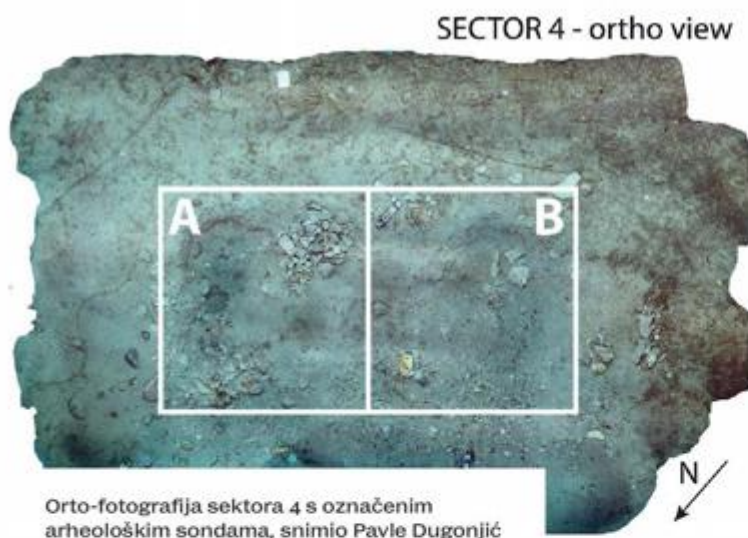

NOVE SPOZNAJE

ISTRAŽIVANJE PODMORJA **MISTERIOZNE PALAČE NA** **MLJETU: Pripada kasnoj antici,** **a u kamenom dobu se tu** **vjerojatno nalazilo naselje!**

Tijekom istraživanja pronađen je bizantski zlatni novčić solid cara Teodozija II., ali i tragovi iz novijeg kamenog doba

Piše **Ahmet Kalajdžić**

Konzervator savjetnik i arheolog u Službi za arheološku baštinu Odjela za podvodnu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda Igor Miholjek i ove je godine sudjelovao u arheološkom istraživanju podmorja kasnoantičke palače u Polačama na Mljetu. Istraživanja se provode od 2022. godine, a ove je godine provedeno u suradnji s njemačkom udrugom za promicanje i razvoj podvodne arheologije DEGUWA (Deutsche Gesellschaft zur Förderung der Unterwasserarchäologie e.V.) te Sveučilištem u Trnavi (Trnavská univerzita v Trnave) i Arheološkim institutom Slovačke akademije znanosti (Archeologický ústav SAV Nitra). Sudjelovale su i tvrtke NavArchos iz Zagreba te Aquatica-Mljet s Mljeta. Nijemci su dio projekta od 2023., a Slovaci od 2024. godine, dok su financije osigurali Ministarstvo kulture i medija RH te partneri na projektu.

MEĐUNARODNA EKIPA STRUČNJAKA

"Prva istraživanja u podmorju kasnoantičke palače provedena su sedamdesetih godina prošlog stoljeća, kad je utvrđeno postojanje pristaništa i operativne obale. Ti objekti građeni su od više-manje nepravilnih kamenih blokova različitih dimenzija i ostataka uporabnih keramičkih predmeta (ulomci amfora, krovnog pokrova i slično) koji, nasipani u more, sačinjavaju pravilnu pravokutnu strukturu. Takva struktura relativno jednostavne arhitekture pogodna je za pristajanje i manipulaciju različitih dobara pri ukrcaju i iskrcaju brodova. Danas se nalazi na 1,8 metara dubine", govori Miholjek i podsjeća da je 2012. provedeno rekognosciranje cijele uvale Polača, odnosno ciljani pregled terena zbog pribavljanja podataka o arheolokalitetu radi utvrđivanja mogućih novih nalazišta.

Podvodni iskop

Položaj dijela sektora u uvali Polače

“Tad je dokumentirana prirodna pličina duga 200 metara koja dije-
 li uvalu i zapadniji dio čini još sigurnijim za sidrenje brodova. Iako
 se nalazi na četiri metra dubine, što svjedoči da za vrijeme antike
 i kasne antike nikako nije mogla biti dio kopna, zasigurno je u ka-
 snoj antici prepoznata kao prirodna barijera koja uvalu za vrijeme
 nevremena čini mirnijom i sigurnijom za sidrenje”, dodaje.

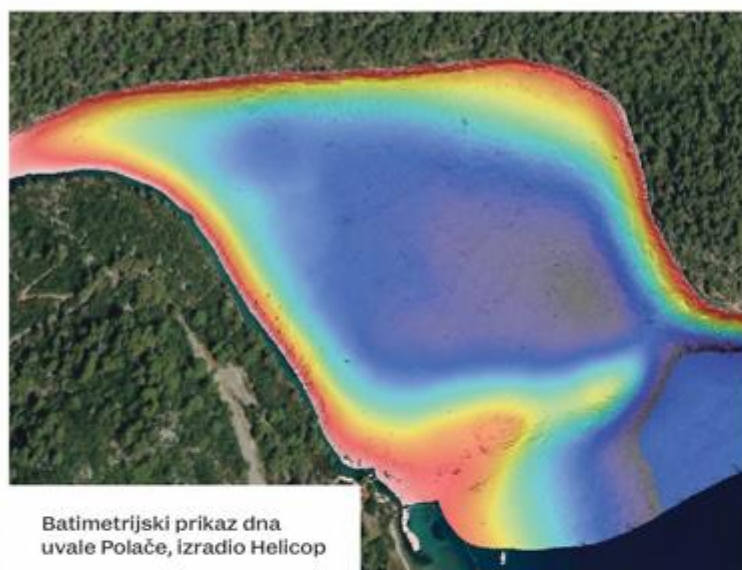
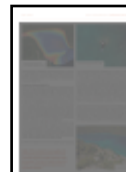
Uz Igora Miholjeka i Pavla Dugonjića iz Hrvatskog restauratorskog
 zavoda, hrvatsku ekipu sačinjavao je i arheolog dr.sc. Anton Divić
 iz NavArchosa. Njemačku ekipu predvodio je Martin Coldammer a
 činili su je Ralph Kunz, Elias Petri, Anna Blaszkiewicz, Ramon Wini-
 ge, Noah Mehr, Lutz Heinze, Stephan Bayer te Antje Meyer. Slovač-
 ku ekipu vodila je doc.dr. sc. Miroslava Daňová, a činili su je arheo-

zi Klaudina Danova i Martin Kvietok te studenti arheologije Katari-
 na Valuchova, Jakub Ondrašik i Adam Igaz.

Ciljevi ovogodišnje istraživačke kampanje bili su načiniti batime-
 triju uvale Polače, kako bi se dobila točna i detaljna konfiguracija
 dna s vidljivim strukturama na samome morskome dnu. Batimetrija
 je dio oceanografije koja dubine mjeri suvremenim ultrazvučnim
 dubinomjerima i analizira ih da bi se temeljem tih izmjera izradi-
 le batimetrijske karte. Mjerenje je obavio slovački Helicop. Miho-
 ljek ističe da je cilj bio zabilježiti i sve dosad otkrivene potopljene
 strukture i napravljene arheološke sonde te kroz podvodni arheo-
 loški pregled vizualno pregledati područje koje dosad nije pre-
 gledano. Uz sektore 2 i 3 u kojima je nastavljen iskop i izrada arheo-

Arheološka ekipa - HRZ, Navarchos, TRUNI, IA SAS

odokumentacije, ovogodišnje je istraživanje prošireno i na sektore 4, 5 i 6. Sektor 4 je u centru Polača, uz pristanište putničke linije, sektor 5 se odnosi na prirodnu plicinu oko 100 metara sjeveroistočno od sektora 3, a sektor 6 je uvala Rogač na krajnjem sjeverozapadu uvale Polače.

OTKRIVENI I TRAGOVI BIZANTA

Iskop u sektoru 4 započeo je u tri probne sonde postavljene neposredno uz sjeverozapad mula, na dubini od oko šest metara. Te sonde nisu dale arheološki materijal, ali i nisu iskopane do tzv. sterilnog sloja. Iskop je nastavljen u dvije nove sonde: prva je oko 6 metara istočno od sjevernog ruba mula i dubini 4- 4,8 metara, a druga sjeveroistočno od prve, na dubini 4 do 5 metara. U sondama su uočena tri stratigrafska sloja. To su slojeviti, međusobno različiti dijelovi tla nastali taloženjem sedimenata, vulkanskih čestica i slično. Miholjek kaže da je prvi sloj s pijeskom i recentnim otpadom; drugi je od rahlog pijeska s manjim kamenjem i nedefiniranim ulomcima keramike van konteksta (jer ipak je riječ o aktivnoj luci), a treći je sloj kompaktnog sivog pijeska s većom količinom ulomaka raznovrsnih arheoloških nalaza. Pri iskopu trećeg sloja u prvoj je (D) sondi pronađen bizantski zlatni novčić solid cara Teodozija II. datiranog u prvu polovicu 5. stoljeća, što nam svakako pomaže i u datiranju ovog dijela kasnoantičke luke.

Sektor 5 raspoređuje se preko plicine dubine 4 metra, koja je na značajno manjoj dubini od okolnog morskog dna, a također je odlično vidljiva na batimetrijskoj snimci uvale Polače. Čini se izglednim da se na području sektora 5 u razdoblju neolitika, kad je apsolutna razina mora iznosila 5-6 metara manje od današnje, nalazio rt spojen s kopnom i s tri strane okružen morem. Arheo-materijal prikupljen tijekom ovogodišnjeg pregleda upućuje da se na tom području u doba neolitika vjerojatno nalazilo naselje.

“U sektoru 6 primijećena su dva isturena objekta zidana od grubog

kamenja koja svojim izgledom podsjećaju na mul, odnosno pristanište za brodove. Zapadna struktura je dimenzija 4x8 metara, dok sjeverna ove godine nije izmjerena. Pod samom su površinom mora i ako uzmemo u obzir podatak da je razina mora u južnom Jadranu u razdoblju kasne antike i ranog Bizantskog Carstva (od 330. do 843. godine, op. AK) bila otprilike 0,7 metara niža od današnje, obje su strukture u razdoblju djelovanja palače mogle biti korištene za pristup i privez manjih brodova i brodica. Radi dodatnog definiranja i datiranja ovih struktura bit će nužno obaviti podvodno arheološko sondiranje te stoga sad nije moguće odbaciti ni da su suvremenog porijekla“, kaže Miholjek dodavši kako je pokretni materijal trenutačno u procesu desalinizacije te nije detaljnije obrađen, no preliminarna analiza pokazuje kako je riječ o materijalu korištenom u periodu kasne antike, tj. u periodu od 3. do 6. stoljeća.

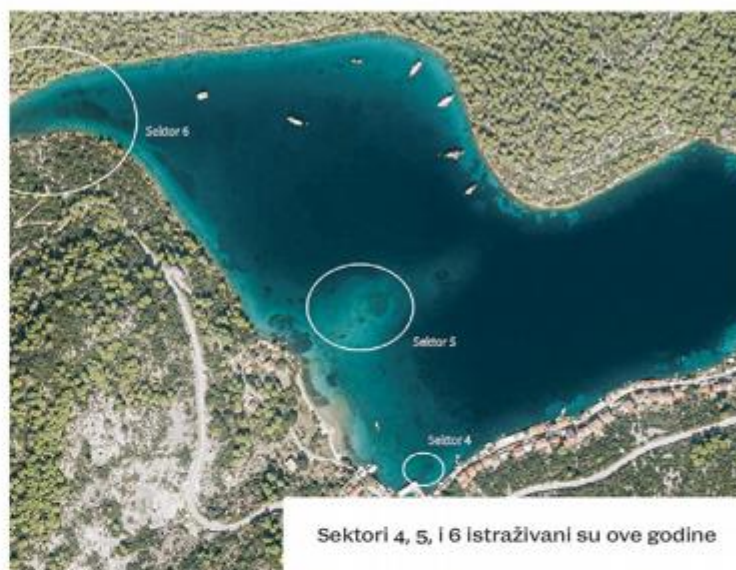
“Ove godine u popis pokretnih arheoloških nalaza unesene su 233 stavke: većinom je riječ o fragmentiranim ulomcima kasnoantičke keramike, fragmentiranog staklenog posuđa, kosti i drva. U popis uzoraka su unesena i četiri elementa koji mogu poslužiti za datiranje slojeva metodom analize radioaktivnog izotopa ugljika ¹⁴C. Valja reći kako je u posljednjih 15 godina u podmorju Mljeta, uz deset otprilike poznatih, pronađeno još dvadeset brodoloma. Šesnaest brodoloma pripadaju periodu funkcioniranja cijelog komplek-

Ugljik 14 (¹⁴C) je radioaktivni izotop ugljika i dio je svakog živog organizma. Nakon smrti, unos ¹⁴C prestaje i počinje razdoblje raspada. Period poluraspada ¹⁴C je oko 5.730 godina, što ga čini korisnim za radiometrijsko datiranje starosti organskih materijala

Podvodni iskop

Sektori 4, 5, i 6 istraživani su ove godine

sa, palače, bazilika i ostalih objekata. Zasad možemo zaključiti da su pristanište s operativnom obalom i ribnjak građeni i korišteni tijekom kasne antike i da su sastavni dio kompleksa palače", kaže naš sugovornik i najavljuje daljnja istraživanja koja će donijeti nove spoznaje.

Uz deset otprije poznatih, u posljednje desetljeće i pol u podmorju Mljeta pronađeno je još dvadeset brodoloma. Od toga, šesnaest brodoloma je iz perioda funkcioniranja cijelog kompleksa, palače, bazilika i ostalih objekata

Palača prije i poslije

Dokumentacija, popisivanje nalaza i priprema za desalinizaciju